

บทที่ 6

พัฒนาการทางด้านสังคม

เค้าโครงเรื่อง

1. ลักษณะพัฒนาการทางด้านสังคม
 - 1.1 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านสังคม
 - 1.2 รูปแบบของพัฒนาการทางด้านสังคม
 - 1.3 ลักษณะการเรียนรู้เพื่ออยู่ในกลุ่มของเด็ก
 - 1.4 ประโยชน์ของการเข้ากลุ่มสังคม
2. การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมในวัยเด็ก
 - 2.1 กิจกรรมการเล่น
 - 2.2 กิจกรรมการร้องเพลง
 - 2.3 กิจกรรมในวงกลม
 - 2.4 กิจกรรมอื่น ๆ เช่น การอ่าน คุกกี้พจนานุกรม ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ ฝึกกลางวัน
3. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสังคม
 - 3.1 พัฒนาการทางด้านสังคมตามแนวความคิดของแอคเลอร์
 - 3.2 พัฒนาการทางด้านสังคมตามแนวความคิดของของแบนคูร์
4. การวางพื้นฐานสำหรับการเข้าสู่สังคม
 - 4.1 วัยเด็กเล็กหรือวัยเด็กตอนต้น
 - 4.2 วัยเด็กโตหรือวัยเด็กตอนปลาย

สาระสำคัญ

1. พัฒนาการทางด้านสังคม เริ่มเกิดขึ้นจากการใช้ตัวเองเป็นศูนย์กลางเป็นอันดับแรก และมีความสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นลำดับ ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กเริ่มจากครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและกลุ่มเพื่อน เด็กทุกคนจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้ในการเข้าอยู่ร่วมกับสังคม เพราะเด็กที่ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ จะเป็นเด็กที่มีความสุข
2. การเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กทำได้โดยการใช้กิจกรรมเข้าช่วย เช่น

การเล่น ร้องเพลง ทำกิจกรรมในวงกลม กิจกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยพัฒนาเด็กได้ คือ การอ่าน ภาพยนตร์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ และการฝึกกลางวัน ซึ่งจะเกิดขึ้นกับเด็กที่ปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้

3. แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสังคม มีหลายทฤษฎี ได้แก่ แนวความคิดของแอคเตอร์ มีหลักสำคัญ 4 ประการ คือ 1)การเข้าร่วมสังคม 2)การมีปมด้อย 3)วิถีชีวิตในสังคม และ 4)เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายในชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องของแต่ละคนที่จะต้องปรับตัวเข้ากับสังคมให้ได้ รวมทั้งแนวความคิดของเบนดูว์ ที่ได้เน้นในเรื่องการใช้สติปัญญาเข้าช่วยในการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของเด็ก

4. การวางพื้นฐานสำหรับการเข้าโรงเรียน แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ 1)วัยเด็กตอนต้น เป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และจิตใจให้กับเด็ก และ 2)วัยเด็กตอนปลาย เป็นช่วงที่เด็กมีความพร้อมที่จะเข้าเรียนในโรงเรียน เพื่อศึกษาหาความรู้ทางด้านวิชาการอย่างแท้จริง

จุดประสงค์ของการเรียนรู้

หลังจากที่นักศึกษาได้เรียนรู้บทที่ 6 ไปแล้ว นักศึกษาจะสามารถ

1. อธิบายลักษณะพัฒนาการทางด้านสังคมได้อย่างถูกต้อง
2. อธิบายวิธีการเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กได้อย่างถูกต้อง
3. อธิบายหลักพัฒนาการทางด้านสังคมตามแนวความคิดของแอคเตอร์ และเบนดูว์ได้อย่างถูกต้อง
4. อธิบายถึงวิธีการวางพื้นฐานสำหรับการเข้าสู่สังคมของเด็กได้อย่างถูกต้อง

เมื่อประสิทธิภาพของร่างกายเพิ่มมากขึ้นตามอายุ เด็กมีโอกาสเข้าสังคมกับผู้อื่นที่เป็นบุคคลภายนอกครอบครัว ทำให้พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กดำเนินต่อไปด้วยดี จึงควรต้องให้ความสนใจในเรื่องทฤษฎีและลักษณะพัฒนาการทางด้านสังคม การเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านสังคม และการวางพื้นฐานสำหรับการเข้าสู่สังคมของเด็ก

1. ลักษณะพัฒนาการทางด้านสังคม

พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็ก ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการ รูปแบบและการเรียนรู้ของเด็ก เด็กที่ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี ย่อมมีความสุข มีความเชื่อมั่นในตนเอง

1.1 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านสังคม ประกอบด้วย

ก. *ครอบครัว* ลักษณะของครอบครัวและบรรยากาศภายในครอบครัวจะมีผลต่อพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็ก ถ้าครอบครัวใดมีความรักความอบอุ่น มีความสนใจและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน จะเป็นพื้นฐานในการช่วยให้เด็กปรับตัวเข้ากับเพื่อน เมื่อเพื่อนยอมรับจะทำให้เด็กมีความสุข นอกจากนั้น เจตคติ ค่านิยม แนวทางการปฏิบัติภายในครอบครัว ก็เป็นแนวทางหรือรูปแบบของพัฒนาการทางด้านสังคมได้เช่นกัน

มีข้อคำถามที่น่าสนใจว่า พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กเกิดขึ้นเมื่อใด คำตอบในเรื่องนี้สามารถอธิบายได้ว่า พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กอาจเริ่มตั้งแต่ 1) *เด็กอยู่ในครรภ์* คือ ถ้าพ่อแม่มีความคาดหวังต่อลูก จะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกในครรภ์ได้ 2) *ทันทีที่คลอด* ซึ่งจะเป็นเรื่องของการสัมผัสแรกคลอด และเชื่อกันว่า เด็กรับสัมผัสได้ตั้งแต่แรกคลอด ทำให้เด็กแรกคลอดมีความรู้สึกที่ไม่แน่ใจทำให้ต้องนอนหลับ แล้วจึงลืมตาขึ้นหลังจากการคลอด 45 นาที - 1 ชั่วโมง และ 3) *หลังคลอด* ถ้าพ่อแม่มีการเลี้ยงดูที่ดีจะทำให้เด็กปรับตัวได้ดี การสัมผัสจากแม่ การใช้ตาประสานตาระหว่างแม่และเด็กจะก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านสังคมที่ดีต่อไป

ข. *สิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ครอบครัวนั้นตั้งอยู่* จะมีผลต่อพัฒนาการทางด้านสังคม เช่น ในเมืองหรือชนบท กรุงเทพมหานครหรือต่างจังหวัด ชุมชนแออัดหรือไม่ใช่ชุมชนแออัด เป็นต้น

ค. *โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา* รวมทั้งสภาพทั่วไป บรรยากาศของโรงเรียน กลุ่มครู นโยบายหรือปรัชญาการศึกษาของโรงเรียน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีส่วนสนับสนุนหรือจะเป็นแนวทางในพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กโดยตรง

ง. *กลุ่มเพื่อนและการสร้างค่านิยมในระหว่างเพื่อน* จะมีผลต่อพัฒนาการทางด้านสังคม และมีผลต่อพฤติกรรมเด็ก คือ ถ้าเด็กคนใดเข้ากับเพื่อนได้ดีจะทำให้เด็กเรียนดี มีสุขภาพจิตดี มีความมั่นใจในตนเอง

1.2 รูปแบบของพัฒนาการทางด้านสังคม มีรูปแบบดังนี้

ในระยะแรกคลอด ยัง ไม่มีเครื่องบ่งชี้ว่าเด็กได้มีพัฒนาการทางด้านสังคม เพราะเด็กมีการเคลื่อนไหวโดยการใช้ประสาทสัมผัสและอวัยวะของร่างกาย ผู้ใหญ่ต้องเป็นผู้ที่เข้าหา ดูแล และช่วยเหลือเด็กมากกว่า

อายุ 3 เดือนไปแล้ว เด็กรู้จักมองตามพี่เลี้ยง บิดามารดาหรือผู้ใกล้ชิด รู้จักยิ้มเมื่อมีคนเข้ามาหา ร้องไห้เมื่อหิว

อายุ 5 เดือน รู้จักยิ้มกับสิ่งที่ทำให้เกิดความพอใจ

อายุ 6 เดือน สามารถแยกแยะใบหน้าคนได้ ทำให้กลัวคนแปลกหน้า ในช่วงอายุ 6 เดือนนี้เอง เด็กจะเริ่มรับรู้ถึงเพื่อนวัยเดียวกับตน แต่ยังไม่มีการแสดงออก จนกระทั่งเด็กอายุ 9 เดือน จึงสามารถได้ตอบกับเพื่อนเป็นครั้งแรก แม้ว่าร่างกายจะยังไม่มีความสามารถเพียงพอก็ตาม

อายุ 10 เดือน รู้จักเลียนแบบท่าทางของผู้ใหญ่

อายุ 12 เดือน เริ่มจับใบหน้า หู จมูก ปาก ของผู้ที่มาอุ้ม สำหรับการเล่นกับเพื่อนในวัยเดียวกันยังเล่นไม่เป็น ในเดือนนี้เองเด็กเริ่มเข้าใจในชื่อสิ่งของบางอย่าง เริ่มทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ได้ พฤติกรรมที่ใช้มากในสังคมของเด็กวัย 1 ปี คือ การหัวเราะ

อายุ 2 ปี การโต้ตอบระหว่างเด็กวัยเดียวกันจะสามารถทำได้ มองเห็นชัดเจนขึ้น

อายุ 2-3 ปี เด็กเริ่มออกไปสู่สังคมนอกบ้าน แต่ยังไม่รู้จักวิธีการที่จะติดต่อหรือสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี

วัยเข้าโรงเรียนอนุบาลหรือวัยเด็กตอนต้น โรงเรียนอนุบาลควรมีจุดมุ่งหมายให้เด็กได้มีโอกาสฝึกทักษะและการอยู่ร่วมกันในสังคม ในระยะแรกเด็กทำได้ไม่ดี เพราะเด็กยังคงยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ให้ความสนใจในตนเอง ไม่รู้จักคำว่าการให้และรับ ไม่รู้จักการประนีประนอมหรือออมชอม ลักษณะการรวมกลุ่มไม่เป็นกลุ่มใหญ่ ผู้นำกลุ่มของวัยเด็กตอนต้นมักเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่าเด็กอื่น ฉลาด และสิ่งที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของผู้นำจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง

ในวัยนี้เอง เด็กจะค้นพบว่า การมีสังคมกับเพื่อนวัยเดียวกัน จะมีความสนุกสนานเพลิดเพลินมากกว่าการมีสังคมกับผู้ใหญ่ ขณะเดียวกันเด็กยังคงต้องการความรัก ความเอาใจใส่ ความสนใจจากผู้ใหญ่อย่างใกล้ชิด ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงเป็นผู้ที่ช่วยให้พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กมีพัฒนาการที่ดีต่อไปได้

วัยเด็กตอนต้นจะมีเพื่อนและโลกสมมติ เพื่อนสมมติ คือ เพื่อนที่เด็กสร้างขึ้นตามความคิดหรือตามใจปรารถนาของตน เพื่อนสมมติจะมีคุณค่ามากสำหรับเด็กที่ปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้

เพราะช่วยลดความเครียด แต่ในกรณีที่เด็กใช้จินตนาการมากเกินไปจะทำให้เด็กเพ้อฝัน บางครั้งถ้าหากนำเอาเพื่อนสมมติไปใช้กับเพื่อนจริงไม่ได้ผล ย่อมก่อให้เกิดปัญหาขึ้นมาได้

วัยเด็กตอนปลาย เด็กเริ่มออกจากบ้านไปสู่สังคมภายนอกอย่างแท้จริง มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ไม่ใช่บุคคลภายในครอบครัว ผลคือ ทำให้เด็กต้องเรียนรู้บทบาทการเป็นสมาชิกในกลุ่มเพื่อน สามารถควบคุมอารมณ์ รู้วิธีการอยู่ร่วมกันกับกลุ่ม หาวิธีการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อผู้อื่น เรียนรู้กฎระเบียบต่าง ๆ ในสังคม

1.3 ลักษณะการเรียนรู้เพื่ออยู่ในกลุ่มของเด็ก การเรียนรู้เพื่ออยู่ในกลุ่มสังคม มีดังนี้

ก. เมื่อเข้าสู่โรงเรียนในระยะแรก เด็กเริ่มมีสัมพันธ์ภาพกับครูและผู้ใหญ่

ข. ในระยะต่อมา เด็กเรียนรู้ว่า เพื่อนให้ความสนุกสนาน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากกว่าครูและผู้ใหญ่ จึงทำให้เด็กเลือกที่จะคบกับเพื่อนมากขึ้น

ค. แบบแผนการเข้ากลุ่มของวัยเด็ก จะไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ลักษณะกลุ่มเพื่อนจะเปลี่ยนหน้าไปเรื่อย ๆ การเข้ากลุ่มครั้งแรก ทุกคนมีความต้องการมากมาย ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แต่ระยะต่อมาจะยอมรับฟังและทำตามความคิดเห็นของผู้อื่นได้ มีการทำกิจกรรมและเล่นกับเพศเดียวกันก่อน จากกลุ่มเล็กในวัยเด็กตอนต้น ก็จะเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยเด็กตอนปลาย

1.4 ประโยชน์ของการเข้ากลุ่มสังคม ประโยชน์ของการเข้ากลุ่มสังคม มีดังนี้

ก. ฝึกลักษณะนิสัยของการร่วมมือและการแข่งขันกันในทุกด้าน โดยที่เด็กได้รับไว้โดยไม่รู้ตัว

ข. เด็กได้รับการตอบสนองเกี่ยวกับความต้องการทางด้านสังคม อันได้แก่ การได้รับการยกย่อง ได้รับตำแหน่งในสังคม มีความมั่นคงทางด้านจิตใจ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของในกลุ่ม

ค. การเข้าร่วมกลุ่มจะเป็นแบบแผนของพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพในทุกด้าน โดยเฉพาะทางด้านแนวความคิด อารมณ์ ทักษะคิดและค่านิยม

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

จงเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ได้ใจความสมบูรณ์

1.เด็กจะใช้การเคลื่อนไหวโดยการใส่ประสาทสัมผัสและอวัยวะของร่างกาย
ยังไม่มีสิ่งใดเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าเด็กได้มีพัฒนาการทางด้านสังคม
2.รู้จักมองตามพี่เลี้ยง รู้จักยิ้มเมื่อมีคนมาหา ร้องไห้เมื่อหิว
3.แยกแยะใบหน้าของคนแปลกหน้าได้
4.เริ่มจับใบหน้า หู ตาของผู้ที่มาอุ้ม เริ่มเข้าใจชื่อสิ่งของบางอย่าง

5. วัย.....เป็นวัยที่เด็กยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ผู้นำของเด็กจะเป็นเด็กที่มีอายุมากกว่าคนอื่น มีความฉลาดกว่าผู้อื่น

6. กิจกรรมทางด้านสังคมที่แสดงว่าเด็กเริ่มมีพัฒนาการทางด้านสังคม คือ.....

.....

7.คือ เพื่อนที่เด็กได้สร้างตามจินตนาการที่ใจของคนปรารถนา

8.เป็นวัยที่เด็กเริ่มมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นนอกบ้าน หรือเข้าสังคมอย่างแท้จริง

9. ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านสังคม ประกอบด้วย

9.1.....

9.2.....

9.3.....

10. ประโยชน์ของการเข้ากลุ่มสังคมของเด็ก ประกอบด้วย

10.1.....

10.2.....

10.3.....

2. การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมในวัยเด็ก

การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมในวัยเด็ก สามารถใช้กิจกรรมต่าง ๆ เข้าช่วยได้ ดังนี้

2.1 กิจกรรมการเล่น

เด็กจะชอบการเล่น การเล่นช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดี มีความมั่นคง มีความอบอุ่นใจ มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและสังคมได้ด้วยความสนุกสนาน ขณะเดียวกันกิจกรรมการเล่นยังช่วยเด็กให้มีพัฒนาการทางการฟังและพูดได้เป็นอย่างดี

2.1.1 ลักษณะกิจกรรมการเล่น มีหลายลักษณะ เช่น

ก. *การเล่นตามมุม* โดยเฉพาะมุมบ้าน มุมร้านค้า มุมวัด มุมหนังสือ ฯลฯ ลักษณะการจัดให้เด็กเล่นตามมุมนั้น ควรต้องให้มีความเหมาะสม บางครั้งอาจนำของเหลือใช้หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ใส่ไว้ในลังไม้ ลังกระดาษ อุปกรณ์ดังกล่าวไม่ควรเป็นแก้ว ระเบิด อันอาจทำให้เกิดอันตรายกับเด็กได้ง่าย ตัวอย่างของการเล่นตามมุมร้านค้า เช่น พับกระดาษทำเป็นกระเป๋าสดางค์ และตัดกระดาษเขียนราคาแทนเงินแต่ละแผ่น เพื่อให้เด็กได้ใช้ในการเล่นซื้อขายของในร้านค้า เป็นต้น

ข. **การเล่นกลางแจ้ง** จะช่วยเด็กให้มีการพัฒนาทางกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และกระแสนประสาทให้ทำงานสัมพันธ์กัน การเล่นกลางแจ้งจะช่วยให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนาน สามารถปรับตัวเพื่อเล่นกับเพื่อนได้ ในขณะที่เด็กเล่นเครื่องเล่นกลางแจ้งนั้น ผู้ใหญ่ควรสอนให้เด็กเข้าใจในเรื่องรูปทรงของเครื่องเล่น สอนวิธีการเล่น และสอนให้เด็กระมัดระวังอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการเล่น ตัวอย่างการเล่นกลางแจ้งมีหลายลักษณะ เช่น เล่นน้ำ เล่นกระบะทราย เครื่องเล่นสนาม ฯลฯ

ค. **การเล่นโดยใช้เกมการศึกษาและเครื่องเล่นสัมผัส**

เกมการศึกษา หมายถึง กิจกรรมการเล่นที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เข้าใจในกฎกติกาในการเล่นอันเป็นพื้นฐานการศึกษา เกมการศึกษาเป็นเกมที่มีรูปแบบเป็นวิชาการและมีเกณฑ์กำหนดไว้อย่างชัดเจน เมื่อเด็กเล่นแล้วจะเกิดความสุขสนุกสนานและมีส่วนช่วยให้เด็กมีความพร้อมที่จะศึกษาต่อไป เช่น รู้จักการจำแนก การเปรียบเทียบขนาด รูปร่างของสิ่งที่เล่น

เกมการศึกษาใช้ได้ดีสำหรับการสอนซ่อมเสริมเด็กที่เรียนช้า เพราะเด็กสามารถเรียนรู้และรู้จักสังเกตได้ด้วยตนเอง เมื่อเด็กทำงานแรกได้สำเร็จจะเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ต่อไป ลักษณะเกมการศึกษาและเครื่องเล่นสัมผัส ประกอบด้วย ภาพตัดต่อ ภาพต่อปลาย(โดมิโน) ภาพสัมพันธ์ ภาพต่อเนื่อง ภาพเหมือน และการเรียงลำดับภาพ เป็นต้น

2.1.2 ลักษณะของของเล่น แม้ว่าของเล่นจะลักษณะที่เหมือนกัน แต่ความสามารถของเด็กในการเล่นของเล่นจะมีความแตกต่างกัน จึงควรต้องใช้ของเล่นให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

วัย 2-3 ปี ของเล่นควรประกอบด้วย

- ของที่ช่วยให้กล้ามเนื้อเจริญเติบโตและแข็งแรง เช่น ต่อลังไม้ รถเข็น รถไถ ของเล่นที่ดัดใจกลาน ขย่ากระดาษ
- ของที่ช่วยให้เกิดไหวพริบและการเรียนรู้ เช่น ต่อรูปสัตว์ต่าง ๆ
- ของที่ช่วยให้เกิดจินตนาการ เช่น บ้าน ตุ๊กตา เสื้อผ้า ของเหลือใช้ในบ้าน
- ของที่ช่วยแสดงการระบายอารมณ์และความรู้สึก เช่น กระดาษสี ดินสอ

วัย 3-5 ปี ของเล่นควรประกอบด้วย

- ของที่ช่วยให้กล้ามเนื้อเจริญเติบโตและแข็งแรง เช่น โยนห่วง กระดานเดิน ปั้นดิน หนีบไม้หนีบ น้ำมัน ฉีกกระดาษ สานกระดาษ
- ของที่ช่วยให้เกิดไหวพริบและการเรียนรู้ เช่น รูปตัวต่อที่มีขนาดใหญ่
- ของที่ช่วยให้เกิดจินตนาการ เช่น ตุ๊กตาเปลี่ยนเสื้อผ้า บ้าน
- ของที่ช่วยแสดงการระบายอารมณ์และความรู้สึก เช่น การระบายสี ปั้นดินน้ำมัน

วัย 5-8 ปี ของเล่นควรประกอบด้วย

ของที่ช่วยให้เกิดไหวพริบและการเรียนรู้ เช่น รูปตัวต่อที่มีขนาดเล็กและมีความละเอียดยิ่งขึ้น หรือเกมต่าง ๆ เช่น เกมหาสมบัติตามลายแทง

2.1.3 การเล่นเกม การเล่นเกม มีลักษณะดังนี้

การเล่นเกมของเด็กเริ่มปรากฏเมื่อเด็กอายุ 2-3 ปี ของเล่นทุกชิ้นของเด็กจะถูกสมมติเป็นสิ่งมีชีวิต เช่น สมมติว่า ตุ๊กตาดังนี้คือพ่อแม่ น้อง เป็นต้น เด็กหญิงสามารถสมมติและคิดในสิ่งโกสัตัวได้ดีกว่าเด็กชาย การเล่นเกม เด็กจะใช้คำพูดเพื่อพูดแทนตุ๊กตาหรือสิ่งของที่ตนสมมติขึ้นมาได้ทุกตัว

จากการศึกษาในเรื่องของการเล่นเกม พบว่า เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงจะสามารถเล่นเกมสมมติได้ดีกว่าเด็กที่มีสติปัญญาต่ำกว่า เพศชายจะมีการเล่นเกมมากกว่าเพศหญิง ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงจะไม่เล่นบทบาทสมมติซึ่งเป็นเพศตรงกันข้ามกับเพศของตน เช่น เด็กชายจะไม่ยอมเล่นเป็นแม่หรือพยาบาล แต่จะเล่นเป็นตำรวจหรือพ่อ ส่วนเด็กหญิงจะไม่ยอมเล่นเป็นพ่อหรือตำรวจ แต่จะเล่นเป็นแม่หรือพยาบาล เป็นต้น

2.1.4 การเล่นเกมสร้างสรรค์ การเล่นเกมสร้างสรรค์จำแนกได้เป็น 2 วัย คือ

วัยเด็กตอนต้น มักใช้เวลาว่างของตนเล่นในสิ่งที่เขาคิดสร้างสรรค์ขึ้นมา อุปกรณ์ที่ช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้นั้น ประกอบด้วย ทราช โคลน ดินน้ำมัน ไม้บล็อก สี เป็นต้น ตัวอย่างเช่น เด็กอาจใช้ไม้บล็อกสร้างสะพาน บ้าน หรือสิ่งอื่น ๆ ซึ่งเด็กได้มีโอกาสพบเห็นในชีวิตประจำวัน

การวาดภาพและการระบายสีของเด็กวัยนี้อาจเป็นการใช้สัญลักษณ์ เด็กจะให้ความสนใจในเรื่องของสีมากกว่ารูปแบบและสัดส่วน ถ้าเด็กสนใจในสิ่งใดก็จะมีพลังในสิ่งนั้นมากกว่าปกติ เช่น เด็กที่สนใจในเรื่องรถ ก็จะมีการวาดภาพเรือที่ใหญ่กว่าปกติ เป็นต้น การวาดภาพของเด็กมักเป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับบุคคล บ้าน ต้นไม้ ทาง รถไฟ สัตว์ และดอกไม้

วัยเด็กตอนปลาย การเล่นเกมในลักษณะของการคิดสร้างสรรค์นี้ เด็กต้องมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ช่วย เช่น เด็กจะเล่นปั้นรูปสัตว์ ก็ต้องมีดินน้ำมันหรือดินเหนียวมาเป็นอุปกรณ์ในการปั้นรูปสัตว์ดังกล่าว เป็นต้น

สำหรับการวาดภาพ ระบายสี และสร้างรูปภาพ จะเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงความก้าวหน้าและความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของวัยเด็กตอนปลาย โดยทั่วไปเด็กจะไม่ได้รับการกระตุ้นให้มีความสามารถในสิ่งเหล่านี้เลย จึงเป็นหน้าที่ของครูและพ่อแม่ที่จะช่วยเหลือให้เด็กมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ดังกล่าว

2.1.5 การเล่นเกม กีฬา และการออกกำลังกาย

เมื่ออายุ 4-5 ปี เด็กจะสนใจในการเล่นกับเพื่อนบ้าน เช่น การเล่นซ่อนหา เล่นแมวไล่จับหนู ตำรวจจับผู้ร้าย เป็นต้น แต่การเล่นของเด็กวัยนี้ มักเป็นเกมที่ต้องใช้กำลังกายและมีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ น้อยมาก การเล่นกีฬาของเด็กวัยนี้ตอนปลายในวัยแรก เด็กจะมีการเล่นจากเกมที่ง่ายไปสู่เกมที่ยากขึ้นตามลำดับ เด็กเริ่มฝึกกีฬาชนิดต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นบาสเกตบอล ฟุตบอลหรือกีฬาอื่น ๆ

เอก ชนะสิริ, นพ. (2538 : 136) ได้กล่าวถึงโทษของการขาดการออกกำลังกายในวัยเด็กไว้ดังนี้

1. การเจริญเติบโตของกระดูกจะเล็ก เพราะบาง การขยายด้านความสูงไม่ดีเท่าที่ควร
2. ทรวดทรงไม่ดี เพราะกระดูกเจริญเติบโตน้อย กล้ามเนื้อที่เกาะกระดูกจึงน้อย รูปร่างผอมบาง ขาโก่ง หลังโก่ง แม้แต่เด็กอ้วนก็จะไม่แข็งแรง
3. สุขภาพทั่วไปอ่อนแอ ความต้านทานโรคต่ำ เจ็บป่วยง่าย ถ้าป่วยจะหายช้า
4. สมรรถภาพทางกายต่ำ ทำให้การประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อและประสาทไม่ดี ปฏิบัติการหลีกเลี่ยงอันตรายต่ำ เด็กจะได้รับอุบัติเหตุง่าย และบ่อยครั้ง
5. เด็กที่ขาดการออกกำลังกายจะเรียนได้ไม่ดี เพราะว่าการออกกำลังกายจะช่วยทำให้สมองและสมาธิดี
6. เด็กจะเก็บตัว เกร็งขมzim มีพฤติกรรมปกปิด มักมีปัญหาในการเข้าสังคม แต่ถ้าเด็กออกกำลังกายเป็นหมู่คณะ จะทำให้เด็กมีสังคมดี ร่าเริง เชื่อมมั่นในตนเอง

2.2 กิจกรรมการร้องเพลง

การร้องเพลงเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อพัฒนาการทางด้านสังคมและสติปัญญาของเด็ก เพลงช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ในขณะที่เด็กร้องเพลง เด็กจะมีความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ดังตัวอย่างเพลง ต่อไปนี้

ก. เพลงช่วยพัฒนาการทางด้านร่างกายและรู้จักอวัยวะของร่างกาย

เพลงกำมือ (เนื้อร้อง-ทำนอง อาจารย์ศรีนิล รัตนสุวรรณ)

กำมือขึ้นแล้วหมุน ๆ ซุมือขึ้นโบกไปมา กางแขนขึ้นและลง

พับแขนมือแตะไหล่ กางแขนขึ้นและลง ซุมือขึ้นหมุนไปรอบตัว

ข. เพลงช่วยพัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจ สร้างความคุ้นเคย มรรยาทในสังคม

เพลงอย่าทิ้ง ต้องเก็บ (เนื้อร้อง-ทำนอง ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

อย่าทิ้ง อย่าทิ้ง อย่าทิ้ง ทิ้งแล้วจะสกปรก

ถ้าเราเห็นมันรก ต้องเก็บ ต้องเก็บ ต้องเก็บ

- ค. เพลงช่วยเสริมสร้างให้เด็กรักโรงเรียน รู้จักโรงเรียน อยากไปโรงเรียน
เพลงโรงเรียนของเรา (เนื้อร้อง-ทำนอง อาจารย์รัชณี ศรีไพพรรณ)
 โรงเรียนของเราน่าอยู่ คุณครูใจดีทุกคน
 นักเรียนก็ไม่ชุกชน พวกเราทุกคนชอบมาโรงเรียน
- เพลงแนะนำตัวสำหรับนักเรียนใหม่ (เนื้อร้อง-ทำนอง ไม่ทราบนามผู้แต่ง)
 ชื่อของเธอฉันไม่รู้จัก ครุถามทักนักเรียนเข้าใหม่
 ชื่อของเธอฉันจำไม่ได้ ชื่ออะไรขอให้บอกมา
- ง. เพลงช่วยพัฒนาทางด้านสติปัญญาและพัฒนาทางด้านความรู้ทั่วไป
เพลงนกกระเจิบ (เนื้อร้อง-ทำนอง อาจารย์ศรีนวล รัตนสุวรรณ)
 นันนกบินมาลิบลิบ นกกระเจิบหนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า
 อีกล้วยบินล่องลอยมา หก เจ็ด แปด เก้า สิบ ตัว
- จ. เพลงช่วยให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
เพลงแม่ไก่ (เนื้อร้อง-ทำนอง ไม่ทราบนามผู้แต่ง)
 ไก่โต้งขัน โอ้โอ้อ้อ โอ้อ้อ ตัวเมียไข่คก กระตักกระตัก
 ออกไข่สบายใจมาก กระตัก กระตัก กระตักกระตัก
- ฉ. เพลงช่วยให้เกิดความเข้าใจในธรรมชาติ
เพลงลมพัด (เนื้อร้อง-ทำนอง อาจารย์ศรีนวล รัตนสุวรรณ)
 ลมพัดมาพาให้เราเย็นสบาย ไม้ดอกไม้ใบก็เอนลู่ไปตามลม

2.3 กิจกรรมในวงกลม

กิจกรรมในวงกลม คือ กิจกรรมที่เด็กส่วนใหญ่มารวมกันเพื่อทำกิจกรรมเดียวกัน เช่น รวบรวมกลุ่มเพื่อฟังนิทาน รวบรวมกลุ่มเพื่อฝึกฟังเสียง การออกเสียง การฝึกทักษะ และการสังเกต

ประโยชน์จากการทำกิจกรรมในวงกลม คือ ส่งเสริมสติปัญญาด้านการเรียนรู้ ฝึกให้เด็กกล้าแสดงออก มีระเบียบวินัย รู้จักการรอคอย และการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม

กิจกรรมวงกลมลักษณะที่ 1 คือ การเล่าและฟังนิทาน นิทานที่เล่าให้ฟังนั้น ควรสั้น เข้าใจง่าย ไม่โหดร้าย เป็นเรื่องที่เสริมสร้างเจตคติที่ดีกับเด็ก ในการเล่านิทาน ควรมีสื่อในการช่วยเล่า เช่น หุ่นภาพ สำหรับนำเสียงในขณะที่เล่านิทาน ควรชัดเจน ให้ใส่อารมณ์และความรู้สึกอย่างเหมาะสม ใช้ท่าทางประกอบ เช่น สันติริษะ โบกมือ สีหน้าควรแสดงออกถึงอารมณ์ดีใจ เสียใจ

กิจกรรมวงกลมลักษณะที่ 2 คือ กิจกรรมที่ต้องมีการเคลื่อนไหว

เนื่องจากเด็กมีความสามารถควบคุมการทำงานของอวัยวะร่างกายได้น้อย ทำให้ความสนใจของเด็กมีขอบเขตจำกัด จากการศึกษพบว่า เด็กอายุ 3 ปี จะมีความสนใจอยู่ในช่วงเวลาประมาณ 9 นาที อายุ 4 ปี จะมีความสนใจประมาณ 12 นาที การปรับตัวในระยะแรกเริ่มของชีวิตจะมีผลต่อพัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจของเด็ก จึงไม่ควรเคี่ยวเข็ญให้เด็กทำกิจกรรมจนเด็กเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อโรงเรียน ต่อกิจกรรมหรือต่อผู้อื่นได้ แต่ควรส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่ตนพอใจก่อน แล้วจึงใช้การหันเหความสนใจให้เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ ซึ่งกิจกรรมที่เด็กสามารถปฏิบัติได้ มีดังนี้

ก. **กิจกรรมพื้นฐานเบื้องต้น** เป็นกิจกรรมให้เด็กฟังเสียงสัญญาณและทำกิจกรรมตามสัญญาณนั้น เช่น ถ้าเคาะ 1 ครั้ง ให้เดิน, เคาะ 2 ครั้ง ให้หยุด, เคาะรัว ให้เปลี่ยนตำแหน่ง

ข. **กิจกรรมที่สัมพันธ์กับเนื้อหา** ให้เด็กอ่านและทำท่าทางเลียนแบบสัตว์ เช่น

ไก่เอ๋ยไก่ เอ๋ย อี เอ๋ย เอ๋ย

เป็ดเอ๋ยเป็ด เล่นน้ำเสร็จ ร้องก๊าก ก๊าก ก๊าก

แมวเอ๋ยแมว ลูกตามมาแล้ว ร้องเรียกเหมียว เหมียว

หมาเอ๋ยหมา ฝ่าบ้านไว้หนา เหาโฮ่ง โฮ่ง โฮ่ง

วัวเอ๋ยวัว มีเขาที่หัว ร้องมอ มอ มอ

ค. **กิจกรรมที่ครูร้องเพลงหรือเล่าเรื่องให้เด็กฟัง** โดยให้เด็กคิดท่าการเคลื่อนไหวร่างกายด้วยตัวของเด็กเอง

ง. **ควบคุมให้เด็กสงบ** โดยให้เด็กทำกิจกรรมหรือเลียนแบบท่าทางตามที่ครูกำหนด ครูจะต้องมีใบหน้าที่สงบ ไม่ควรใช้อารมณ์ กิจกรรมที่ใช้ เช่น จับใบหู 3 ครั้ง(เด็กนับ 1,2,3) ตบมือ 3 ครั้ง(เด็กนับ 1,2,3) จับไหล่ 3 ครั้ง(เด็กนับ 1,2,3) **ประโยชน์ของกิจกรรมการควบคุมให้เด็กสงบนี้** เป็นการช่วยฝึกให้เด็กปฏิบัติตามคำสั่งได้ ฝึกความคิดสร้างสรรค์ รู้จักสร้างจินตนาการ ฝึกความมีระเบียบวินัย รู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามได้

2.4 กิจกรรมอื่น ๆ

กิจกรรมอื่น ๆ เช่น การอ่าน การดูภาพยนตร์ การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ และการฝึกกลางวัน จะเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านสังคมให้กับเด็ก

การอ่าน การอ่านช่วยทำให้เด็กเพลิดเพลิน สามารถสร้างจินตนาการจากการอ่านได้ หนังสือที่เด็กชอบอ่านจะเป็นเรื่องของเจ้าชาย เรื่องราวเกี่ยวกับวีรบุรุษหรือวีรสตรี ประวัติศาสตร์ ชีวิตในโรงเรียน รูปภาพของชนชาติต่าง ๆ เรื่องราวของนักกีฬาที่มีชื่อเสียง ดาราภาพยนตร์ทั้งหญิงและชาย เป็นต้น

หนังสือที่เด็กชอบอ่าน เป็นหนังสือที่ต้องมีรูปภาพหรืออาจมีผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง และต้องไม่เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนหรือยากต่อการทำความเข้าใจจนเกินไป โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้

อายุ 5 ปี ชอบหนังสือที่มีภาพประกอบมาก

อายุ 6-7 ปี ชอบหนังสือภาพเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ

อายุ 10-12 ปี ชอบหนังสือวิทยาศาสตร์ นิทาน สัตว์ต่าง ๆ บ้าน ชีวิตในโรงเรียน นวนิยาย การผจญภัย อายุ 8-12 ปี จะอ่านหนังสือได้ประมาณ 1-2 เล่ม หรือมากกว่านั้นต่อเดือน และจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นตามลำดับ

การคุณภาพยนตร์ การคุณภาพยนตร์จะแยกเป็น 2 กลุ่มวัย คือ

วัยเด็กตอนต้น เด็กวัยนี้ส่วนมากชอบคุณภาพยนตร์สำหรับเด็ก ๆ โดยเฉพาะเด็กมักจะชอบใจในเสียงและบทของภาพยนตร์ที่ตื่นเต้น เมื่อเด็กได้คุณภาพยนตร์ที่ตื่นเต้นหรือตกใจ เด็กจะปิดตา ร้องไห้ กระสับกระส่าย เพราะเด็กไม่เข้าใจ ดังนั้นควรเลือกภาพยนตร์ให้เด็กดูตามความเหมาะสม เช่น ภาพยนตร์การ์ตูน เป็นต้น

วัยเด็กตอนปลาย อายุ 9-10 ปี จะชอบคุณภาพยนตร์การ์ตูนมากที่สุด และเด็กจะเลียนแบบจากภาพยนตร์ บางครั้งทำให้เด็กก้าวร้าว เช่น การคุณภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับการยิงกันตาย เป็นต้น

วิทยุและโทรทัศน์ การฟังวิทยุและดูโทรทัศน์ แบ่งเป็น 2 วัย คือ

วัยเด็กตอนต้น จะชอบฟังวิทยุและดูโทรทัศน์มาก เพราะมีรายการหลากหลาย ในบางรายการอาจไม่เหมาะสมที่จะให้เด็กได้ฟังหรือดู จึงเป็นหน้าที่ของผู้เป็นพ่อแม่และผู้ใหญ่ที่จะต้องควบคุมและกำหนดรายการ พร้อมทั้งอธิบายให้เด็กเข้าใจในสิ่งที่เด็กได้ฟังและดูโดยตรง เพราะถ้าปล่อยให้เด็กมีอิสระในการฟังและการดูแล้ว อาจมีผลเสียต่อตัวของเด็กได้ง่าย

วัยเด็กตอนปลาย เด็กจะชอบดูโทรทัศน์เพราะเป็นสื่อที่มีทั้งเสียงและภาพประกอบ เด็กจะชอบดูรายการทางโทรทัศน์ต่อไปจนเข้าสู่วัยรุ่น เด็กที่มีสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ รวมทั้งเด็กที่ไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน จะชอบดูโทรทัศน์มาก

จึงเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองในการเลือกรายการวิทยุและโทรทัศน์ให้เด็กฟังและดู เด็กจะเชื่อถือในสิ่งที่เด็กได้ยินทางวิทยุและได้ดูทางโทรทัศน์มากกว่าการบอกเล่าของครูและพ่อแม่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูควรแนะนำให้เด็กได้ฟังวิทยุและดูโทรทัศน์รายการที่มีสาระและมีประโยชน์หลาย ๆ รายการสลับกันไป เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกว่า ถ้าชอบรายการใดรายการหนึ่งแล้วจะต้องติดตามรายการนั้นเพียงรายการเดียว

การหันกลางวัน เด็กที่มีปัญหาการปรับตัวในโรงเรียน ไม่มีเพื่อนเล่น หรือเด็กที่อยู่

บ้านเพียงคนเดียว อาจเป็นลูกโทน จะฝึกลงกลางวันได้ ลักษณะการฝึกลงกลางวันของเด็กจะเป็นการใช้ความคิดหรือจินตนาการจากสิ่งที่เด็กเคยได้รับฟังหรือได้ยินมา แล้วคิดเพื่อฝัน เช่น เป็นวีรบุรุษหรือวีรสตรี เป็นต้น การฝึกลงกลางวันจะช่วยให้เด็กเกิดความพอใจและชื่นชมยินดีต่อโลกที่เด็กสร้างขึ้นมา เป็นสิ่งที่ช่วยเด็กให้สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามถ้าใช้วิธีการฝึกลงกลางวันมากเกินไป อาจจะทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้ได้เช่นกัน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

จงเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ได้ใจความสมบูรณ์

1. ประโยชน์ของกิจกรรมการเล่น คือ.....
.....
2. กิจกรรมการเล่นของเด็ก อาจจะทำได้ด้วย
 - 2.1.....
 - 2.2.....
 - 2.3.....
3. ลักษณะของเล่นของเด็ก ควรต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง (ยกตัวอย่างมา 2 ข้อ)
 - 3.1.....
 - 3.2.....
4. อายุ.....ปี เด็กจะเริ่มเล่นบทบาทสมมติได้ การจะเล่นบทบาทสมมติได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับ.....
5. อุปกรณ์ประกอบการเล่นสร้างสรรค์ของเด็ก มีอะไรบ้าง (ยกตัวอย่างมา 2 ชนิด)
 - 5.1.....
 - 5.2.....
6. โทษของการขาดการออกกำลังกายในวัยเด็ก มีอะไรบ้าง (ยกตัวอย่างมา 4 ข้อ)
 - 6.1.....
 - 6.2.....
 - 6.3.....
 - 6.4.....

7. ประโยชน์ของการร้องเพลง จะมีส่วนช่วยพัฒนาการในด้าน

7.1

7.2

7.3

7.4

8.คือ กิจกรรมที่เด็กส่วนใหญ่มาอยู่รวมกันเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

9. อายุ.....ปี เด็กจะอ่านหนังสือได้ประมาณ 1-2 เล่มต่อเดือน และเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

10. กิจกรรมลักษณะ.....จะเกิดขึ้นกับเด็กที่ปรับตัวได้ไม่ดี

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสังคม

ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสังคม มีทฤษฎีที่น่าสนใจหลายทฤษฎี ในที่นี้จะได้กล่าวถึง แนวความคิดของแอดเลอร์ (Alfred Adler) และแนวความคิดของแบนดูรา (Albert Bandura)

3.1 พัฒนาการทางด้านสังคมตามแนวความคิดของแอดเลอร์

แอดเลอร์ (Alfred Adler : 1870-1937) เป็นชาวออสเตรีย ในระยะแรกเขาได้ศึกษาแนวความคิดตามทฤษฎีของฟรอยด์ จากสิ่งที่ได้ศึกษาตามแนวความคิดของฟรอยด์นั้น ได้มีบางส่วนที่เขาไม่เห็นด้วยกับฟรอยด์ . โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แอดเลอร์มีความเชื่อว่า บุคคลใดก็ตามที่มีความรู้สึกว่าคุณได้ “ขาด” ในสิ่งใด ก็จะต้องมีการ “เติม” ในสิ่งที่ตนขาดให้เต็ม และแอดเลอร์มีความเชื่อว่า ปัจจัยที่ได้รับจากสังคมจะมีความสำคัญมากกว่าแรงขับทางเพศ เพราะสังคมจะมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละคน จึงทำให้แนวความคิดของเขามีชื่อว่า “Individual Psychology”

หลักการที่สำคัญของแอดเลอร์ มีดังนี้

3.1.1 การเข้าร่วมสังคม (Social) การอยู่ร่วมในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำงาน การคบเพื่อน ความรู้สึกรักและผูกพัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การเข้าร่วมสังคมของมนุษย์ในครั้งแรก เริ่มจากสภาพภายในครอบครัวเป็นลำดับแรก ครอบครัวจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างและการเข้าร่วมสังคมของเด็ก โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 อายุ 1-3 ขวบ เป็นช่วงที่เด็กมีความยุ่งยากใจเกี่ยวกับตนเอง เพราะเด็กไม่สามารถช่วยตัวเองได้ จะต้องพึ่งพาผู้อื่น บางครั้งก่อให้เกิดความเคียดแค้นวุ่นวายกับผู้อื่น เช่น ไม่สามารถกินได้ด้วยตนเอง ต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ บางครั้งไม่สามารถสื่อความหมายได้ถูกต้อง ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกมีปมด้อย จากความรู้สึกมีปมด้อยนี้เอง ทำให้เด็กไม่ยอมอยู่นิ่ง พยายามทำ

ความเข้าใจกับผู้อื่นและลบปมค้อยของตนออกไป โดยใช้ความสามารถทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเข้าช่วยอย่างมากที่สุด

ระยะที่ 2 อายุประมาณ 4-5 ขวบ เด็กเริ่มมีความคิดและความคาดหวังเกิดขึ้น ซึ่งเกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงประสบการณ์ที่ผ่านมาเข้าด้วยกัน และมีการแสดงออกตามความคาดหวังนั้น การแสดงออกของเด็กวัยนี้ มีส่วนช่วยในการตั้งเป้าหมายในชีวิตอนาคตได้

9.1.2 การมีปมค้อย (Sense of Inferiority) ปมค้อยเป็นความรู้สึกในส่วนลึกของจิตใจเด็ก ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เด็กมีพฤติกรรมหลายลักษณะเพื่อไปสู่จุดหมายที่ต้องการ ปมค้อยมี 2 ลักษณะ คือ

* **ก. ปมค้อยทางด้านร่างกาย** ลักษณะปมค้อยทางด้านร่างกายอาจเกิดคิดตัวมาตั้งแต่กำเนิดหรืออาจเกิดภายหลังการคลอดก็ได้ เป็นลักษณะที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ผู้ที่มีปมค้อยทางด้านร่างกาย เช่น จมูกแหว่ง แขน ขาค้วน ฯลฯ จะชดเชยลักษณะปมค้อยด้วยการสร้างปมเด่นขึ้นมา เช่น ถ้าไม่มีเท้าจะเอาอวัยวะส่วนที่เหลือจากเท้ามาใช้เล่นดนตรีหรือตีกลอง จนสามารถเล่นได้ดี บางครั้งร่างกายอาจสร้างปมเด่นให้มีประสิทธิภาพเพิ่มเป็น 2 เท่า เช่น ตาบอด แต่การได้ยินจะดีเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า

ข. ปมค้อยทางด้านสังคม ลักษณะสังคมและสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อเด็ก ทำให้เด็กมีความกังวลใจ ตึงเครียด ร่าเริง ฯลฯ ได้ตลอดเวลา ปมค้อยทางด้านสังคมที่จะมีผลต่อเด็กมากที่สุดจะเป็นผลเนื่องมาจากครอบครัวของเด็ก ซึ่งประกอบด้วยลักษณะดังนี้

- **ลำดับการเกิด** ลำดับการเกิดของเด็กจะมีผลต่อความรู้สึกเป็นปมค้อยได้ เช่น ลูกคนโตจะเป็นลูกที่พ่อแม่ชื่นชม ให้ความรักเป็นพิเศษ แต่เมื่อมีน้อง ความที่เคยเป็นหนึ่งของลูกคนโตก็ไม่ได้เป็นหนึ่งอีกต่อไป หากพ่อแม่ให้ความสนใจในตัวน้องมากกว่า ทำให้ลูกคนโตรู้สึกเป็นปมค้อย และพยายามเรียกร้องความสนใจจากพ่อแม่โดยมีพฤติกรรมถดถอย เช่น ปัสสาวะรดที่นอน เป็นต้น ฉะนั้น ลำดับการเกิดไม่ว่าจะเป็นลูกคนโต คนกลาง คนสุดท้อง หรือลูกคนเดียวของพ่อแม่ ย่อมจะมีความรู้สึกเป็นปมค้อยที่แตกต่างกันออกไป

- **บรรยากาศภายในครอบครัว** บรรยากาศภายในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ-แม่ พ่อแม่-ลูก พี่น้องภายในครอบครัว ฯลฯ ลักษณะบรรยากาศภายในครอบครัวควรเป็นบรรยากาศที่ราบรื่น เพราะจะช่วยสร้างเจตคติ ค่านิยม การมองโลกในแง่ดีของเด็ก แต่ถ้าบรรยากาศภายในครอบครัวไม่มีความราบรื่น มีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อยครั้ง จะทำให้เด็กมีลักษณะที่ไม่ดี บางครั้งอาจจะมองโลกในแง่ร้ายก็เป็นได้

- **ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ** การอบรมเลี้ยงดูมีวิธีการหลายแบบ เช่น ให้ความรักมากเกินไป ควบคุมมากเกินไป ไม่ได้ให้ความสนใจเลย หรืออาจมีการเลี้ยงดูก็จริงแต่ไม่ยอมรับและเกลียดชังลูก ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของเด็กทั้งสิ้น เช่น พ่อแม่ที่ให้การเลี้ยงดูแบบให้ความรักมากเกินไป อาจแสดงออกโดยการสัมผัสและให้ความใกล้ชิดทางร่างกาย หรือมีความรู้สึกว่าคุณของตนเป็นเด็กอยู่เสมอ ทำให้พ่อแม่ต้องตัดสินใจหรือให้ความช่วยเหลือลูกในทุกกรณี ผลคือ เด็กไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เข้ากับเพื่อนฝูงไม่ได้ ไม่มีความสุข รู้สึกโดดเดี่ยว อ้างว้าง ชอบทำงานเพียงคนเดียว บางครั้งอาจเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่นด้วยการเจ็บป่วยทางร่างกาย อ่อนเพลีย ฯลฯ

- **ความไม่เสมอภาคทางเพศ** ความไม่เสมอภาคทางเพศทำให้เด็กมีปมด้อยแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม ในบางสังคมให้ความสำคัญกับเพศชายมาก จนทำให้เพศหญิงมีความรู้สึกที่เป็นปมด้อย หรือสังคมอาจคาดหวังว่า เพศชายต้องเป็นผู้นำ มีความเข้มแข็ง กล้าหาญ มีความเชื่อมั่นในตนเอง หรือต้องมีลักษณะที่มองดูแล้วสมกับเพศชาย ลักษณะดังกล่าวนี้เองทำให้เด็กชายเกิดปมด้อยได้ ถ้ามีความคิดว่าตนไม่มีลักษณะที่สมความเป็นชาย และเช่นเดียวกับเพศหญิงก็อาจเกิดปมด้อยได้มาก ถ้าคิดว่าบทบาทความเหมาะสมทางเพศของตนยังไม่สมบูรณ์

3.1.3 วิถีชีวิตในสังคม (Style of Life) วิถีชีวิตของเด็กในสังคมจะเป็นวิถีทางที่ช่วยลดปมด้อยของตนเอง วิถีชีวิตของเด็กเป็นแรงผลักดันมาจากสิ่งสำคัญ 2 ประการ คือ

- **แรงขับภายในร่างกายของคุณ** เป็นสิ่งที่ได้รับมาจากพันธุกรรม เช่น เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงจะสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว ทำให้วิถีชีวิตของเด็กที่มีสติปัญญาสูงย่อมแตกต่างไปจากเด็กที่มีสติปัญญาต่ำ

- **อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายนอก** เป็นประสบการณ์ที่เด็กได้รับมาตั้งแต่แรกคลอด ประสบการณ์ดังกล่าวจะเป็นตัวหล่อหลอมหรือส่งเสริมให้เด็กมีวิถีชีวิตในสังคม มีพฤติกรรมการแสดงออกตามประสบการณ์ที่ได้รับมาทั้งสิ้น

3.1.4 เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายในชีวิต (Goal) เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายในชีวิตของเด็กเป็นลักษณะการทำงานที่ผสมผสานกันระหว่างแรงขับภายในและอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก การตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตย่อมแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความพอใจของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ

ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสังคมตามแนวความคิดของของแอดเลอร์ จึงเห็นว่า เมื่อเกิดความรู้สึกมีปมด้อย บุคคลจะพยายามตั้งเป้าหมายในชีวิตด้วยการกระทำทุกวิถีทางเพื่อเอาชนะปมด้อยและสร้างปมเด่นขึ้นมา การดำเนินชีวิตของเด็กในสังคม จึงมีการดำเนินไปตามวิถีทางชีวิตของแต่ละนั่นเอง

3.2 พัฒนาการทางด้านสังคมตามแนวความคิดของแบนดูรา

แนวความคิดตามทฤษฎีของแบนดูรา มีชื่อว่า Bandura's Social Learning Theory และในปี ค.ศ. 1986 มีชื่อใหม่ว่า Social Cognitive Theory ซึ่งได้เน้นในเรื่องการสังเกตและการพิจารณาเลียนแบบ จากตัวแบบหรือรูปแบบ (Model) ที่ได้พบเห็น โดยใช้ความสามารถทางด้านสติปัญญาในการคิดและไตร่ตรองเกี่ยวกับสิ่งที่ได้พบเห็น หลักการที่สำคัญตามทฤษฎีของแบนดูรา ประกอบด้วย

3.2.1 การเรียนรู้โดยการสังเกต (The Observational Learning)

การเรียนรู้โดยการสังเกตของบุคคล เกิดขึ้นจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นที่อยู่ในสังคม ลักษณะการเรียนรู้โดยการสังเกตดังกล่าว จะมีการสะสมเพิ่มพูนสิ่งที่ได้พบเห็นให้มากขึ้น ผู้เรียนรู้จะต้องพิจารณาตัวแบบอย่างถี่ถ้วน ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติจริง ในการดูตัวแบบนั้นจะต้องเป็นกระบวนการที่ผ่านการคิดและไตร่ตรองมาก่อน จึงจะทำให้สามารถลงมือปฏิบัติหรือกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ได้ดี กระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต ประกอบด้วย

ก. กระบวนการตั้งใจ ความใส่ใจ (Attention processes) การเรียนรู้โดยอาศัยการสังเกตตามหลักทฤษฎีของแบนดูราจะไม่เกิดขึ้น ถ้าผู้เรียนรู้ไม่มีความสนใจหรือใส่ใจในตัวแบบนั้น ๆ มาก่อน ตัวแบบที่มีอิทธิพลทำให้ผู้เรียนรู้มีความใส่ใจได้นั้น มักจะเป็นตัวแบบที่มีลักษณะพิเศษเด่นชัด มีความสำเร็จ มีชื่อเสียง มีอำนาจ และมีความน่าดึงดูดใจ

ข. กระบวนการจดจำ (Retention processes) หลังจากที่ผู้เรียนรู้ผ่านกระบวนการความใส่ใจไปแล้ว ก็จะมาถึงลักษณะของกระบวนการจดจำ ลักษณะที่จะช่วยให้การจดจำได้ดี จะประกอบด้วยการสร้างสัญลักษณ์ คือ ความสามารถเชื่อมโยงสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน ให้ผู้เรียนรู้สามารถเรียงลำดับสิ่งเร้า เหตุการณ์ การกระทำต่าง ๆ แม้แต่คำพูดหรือการสร้างรหัสในการพูด ก็จะมีส่วนช่วยให้กระบวนการจดจำเกิดขึ้นได้ดี

ค. กระบวนการเกิดพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการแสดงออกหรือการเคลื่อนไหวของอวัยวะ (Motor reproduction processes) จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น จะมีผลทำให้ผู้เรียนรู้มีการถอดแบบพฤติกรรมของผู้อื่นออกมา โดยการแสดงพฤติกรรมให้เหมือนกับต้นแบบที่ตนต้องการกระทำ และมีการจัดระบบพฤติกรรมของตนให้มีความเหมาะสมที่สุด ซึ่งในเรื่องของกระบวนการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมนี้ ถ้าเด็กมีการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ในเรื่องพฤติกรรมที่ต้องใช้แรงกายอย่างหนัก เด็กจะมีข้อจำกัดในความสามารถทางด้านร่างกาย กล่าวคือ พฤติกรรมบางอย่างที่ต้องใช้กำลังแรงมาก เด็กจะไม่สามารถทำได้ แต่จะสามารถสังเกตและเรียนรู้ว่าอุปกรณ์บางอย่างควรต้องอยู่ในลักษณะแบบใด อยู่ในตำแหน่งใด

ง. **กระบวนการเสริมแรงและแรงจูงใจที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม (Reinforcement and motivational processes)** การที่จะได้มาซึ่งพฤติกรรมหรือลักษณะของการกระทำในแต่ละบุคคล จะเกิดจากกระบวนการเสริมแรงและมีแรงกระตุ้นที่แตกต่างกัน ลักษณะการเสริมแรงและแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดพฤติกรรมและการกระทำ (Performance) มี 2 ลักษณะ คือ

- 1) การเสริมแรงจากผู้อื่น เช่น ได้รับคำชมเชยโดยตรง
- 2) การคาดหวังว่าจะได้รับแรงเสริมเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับ เช่น เห็นผู้อื่นได้รับคำชมเชย อยากได้รับคำชมเชยบ้าง

ดังนั้น ลักษณะการเรียนรู้โดยการสังเกตของเด็ก จึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการที่เด็กมีแรงกระตุ้นเกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละคน และสามารถแสดงพฤติกรรมออกมาได้อย่างเหมาะสม มีวิธีการจดจำในสิ่งที่ได้พบเห็น รวมทั้งมีความใส่ใจที่จะเรียนรู้จากตัวแบบ ซึ่งกระบวนการทั้ง 4 แบบนี้ จะต้องทำงานสัมพันธ์กันเสมอ

3.2.2 กระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization)

กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมตามหลักทฤษฎีของแบนคูรา ประกอบด้วย

ก. **การก้าวร้าว (Aggression)** แบนคูราเชื่อว่า ลักษณะความก้าวร้าวเป็นลักษณะทางด้านสังคมอย่างหนึ่งที่จะต้องมีการถ่ายทอดต่อไป ถ้าเด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมนั้นเป็นที่ยอมรับของสังคม ผู้ใหญ่จะให้รางวัล เช่น การเล่นเกม การดำสัตว์ ฯลฯ แต่ถ้าเด็กแสดงความก้าวร้าวในพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ เด็กจะถูกลงโทษ เช่น ทำร้ายเพื่อนที่อ่อนแอกว่า เป็นต้น

ข. **บทบาททางเพศ (Sex roles)** แบนคูราเชื่อว่า กระบวนการถ่ายทอดทางสังคมอีกประการหนึ่งที่จะต้องมีการถ่ายทอดให้เด็ก คือ เด็กทุกคนจะถูกสอนให้ประพฤติตนให้เหมาะสมกับบทบาททางเพศของตน เด็กชายจะถูกกระตุ้นจากสังคมให้มีพัฒนาการในลักษณะทางเพศเป็นแบบเพศชาย (Masculine) ส่วนเด็กหญิงจะถูกกระตุ้นให้มีพัฒนาการลักษณะทางเพศเป็นแบบเพศหญิง (Feminine)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเด็กชายจะไม่ได้รับการกระตุ้นให้เรียนรู้บทบาททางเพศของเพศหญิง และเด็กหญิงไม่ได้รับการกระตุ้นให้เรียนรู้บทบาททางเพศของเพศชายก็ตาม แต่เด็กทั้งสองเพศ จะเรียนรู้ลักษณะบทบาททางเพศของแต่ละฝ่าย โดยการสังเกตพฤติกรรมนั้น ๆ แม้ว่าจะไม่มีโอกาสฝึกปฏิบัติในสิ่งนั้นก็ตาม

ค. **การเสริมแรงตนเอง (Self-Reinforcement)** การให้แรงเสริมด้วยตนเอง ผู้เรียนรู้จะเป็นผู้ทำเองโดยไม่สนใจและไม่คำนึงว่าผู้อื่นจะคิดอย่างไร เพราะคนมีมาตรฐานหรือมีกฎเกณฑ์

(Self - regulation) เป็นของตนเองอยู่แล้ว ในกรณีที่จะมีรางวัลและการลงโทษ ก็จะเป็น การกระทำตามที่ตัวเองคิดว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสมที่สุด

ง. พฤติกรรมสนับสนุนทางด้านสังคมตามที่สังคมต้องการ (Prosocial Behavior) การมี พฤติกรรมสนับสนุนทางด้านสังคมตามที่สังคมต้องการ จะเป็นกระบวนการที่มีการถ่ายทอดทาง สังคมอีกลักษณะหนึ่ง พฤติกรรมของคนในสังคมที่สังคมต้องการ ประกอบด้วย การรู้จักแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การให้ความร่วมมือ การไม่เห็นแก่ตัว การประพฤติตนเป็นพลเมือง ดี เป็นต้น พฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่ช่วยสนับสนุนสังคมให้มีลักษณะที่พึง ประารถต่อไป และเบนคูรากกล่าวว่ พฤติกรรมดังกล่าวเด็กจะมีการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการ สังเกตจากกระบวนการใส่ใจในตัวแบบ การจดจำ การมีพฤติกรรมเกิดขึ้นและการได้รับแรง กระตุ้นจากจิตใจของเด็กแต่ละคนนั่นเอง

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

จงเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ได้ใจความสมบูรณ์

1. อายุ.....ปี เด็กเกิดปมด้อย เพราะไม่สามารถสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง
2. อายุ.....ปี เป็นช่วงที่เด็กมีความคาดหวังต่าง ๆ เกิดขึ้น สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มีการแสดงออกตามความคาดหวังนั้น
3. ปมด้อยตามทฤษฎีของแอดเลอร์ มี 2 ลักษณะ คือ
 - 3.1.....เกิดขึ้นเนื่องจาก สิ่งที่คิดว่ามาแต่กำเนิด และเกิดขึ้นภายหลัง
 - 3.2.....เป็นลักษณะที่มีอิทธิพลต่อบุคคลมากที่สุด
4. ลักษณะปมด้อยทางด้านสังคม เกิดขึ้นได้จากสาเหตุใด
 - 4.1
 - 4.2
 - 4.3
 - 4.4
5. วิธีชีวิตในสังคมของบุคคล ได้รับแรงผลักดันมาจากสิ่งใด
 - 5.1
 - 5.2

- 6. การตั้งเป้าหมายในชีวิตของบุคคล คือ ยึดถือ.....เป็นสิ่งสำคัญ
- 7. ความรู้สึกของเด็กที่ไม่สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้ ไม่มีความมั่นใจในการแสดงออก ไม่ประสบความสำเร็จ เป็นผลมาจากเด็กได้รับอิทธิพลจาก.....
- 8. การเรียนรู้ทางด้านสังคมตามหลักทฤษฎีของแมนดูว์รา เกิดมาจาก.....

4. การวางพื้นฐานสำหรับการเข้าสู่สังคม

วัยเด็กเล็กเป็นวัยของการเตรียมตัวเพื่อจะเข้าเรียนในโรงเรียน ครูและผู้ปกครองควรเตรียมเด็ก เพื่อให้เด็กมีร่างกายแข็งแรง สภาพจิตใจร่าเริงแจ่มใส อ่อนโยน มีไหวพริบดี ผนวกมีความพร้อมที่จะเข้าเรียนอย่างเต็มที่ เมื่อเข้าสู่ในวัยประถมศึกษา

4.1 วัยเด็กเล็กหรือวัยเด็กตอนต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการเตรียมความพร้อมในทุกด้านสำหรับวัยเด็กเล็ก มีดังนี้

4.1.1 การศึกษาของเด็กไม่ควรเป็นการเรียนพิเศษเพื่อสอบเข้า พ่อแม่หลายคนมีความเข้าใจผิดคิดว่า โรงเรียนอนุบาลที่ดี คือ โรงเรียนที่เน้นทางด้านวิชาการ แต่ความเป็นจริงแล้วโรงเรียนอนุบาลที่ดีไม่ควรเร่งสอนหนังสือในระดับวัยเด็กเล็กหรือวัยเด็กอนุบาล แต่ควรจะมุ่งฝึกให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนในกิจกรรมการเล่น มีร่างกายแข็งแรง เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับต่อไป

4.1.2 การศึกษาของวัยเด็กเล็กควรจะเริ่มมาจากบิดามารดาก่อนเสมอ เด็กจะมีความสามารถและมีคุณค่าเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับกรอบเลี้ยงดูของพ่อแม่ มากกว่าการอบรมจากครูในโรงเรียน พ่อแม่จะส่งเสริมลูกในวัยเด็กเล็กได้ ดังนี้

- ก. ถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกทุกเรื่อง พ่อแม่เปรียบเสมือนเป็นห้องสมุดเคลื่อนที่ให้กับลูก
- ข. พ่อแม่ต้องวางพื้นฐานทางการศึกษาควบคู่ไปกับการให้ความรักอย่างมีเหตุผล
- ค. พ่อแม่ไม่ควรแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันในระหว่างพ่อแม่ด้วยกัน
- ง. กฎเกณฑ์เงื่อนไขที่แน่นอนของการศึกษาในวัยเด็กเล็กนั้นไม่มี เพราะเด็กยังไม่เข้าใจในความแตกต่างของกฎเกณฑ์ จึงควรปล่อยให้เด็กได้หิบบ ๊อบ เล่น แสดงออกตามความคิด ความพอใจของเด็ก การเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก ช่วยให้พ่อแม่และเด็กได้ค้นพบความสามารถที่แท้จริงของเด็ก และพ่อแม่ก็ควรเป็นผู้ให้การสนับสนุนต่อไป

4.1.3 วิธีการสอนเด็กในวัยเด็กเล็ก การสอนเด็กในวัยเด็กเล็กมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

ก. มีการร่วมมือกันระหว่างพ่อแม่และครู เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพไปได้สูงสุด ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อปัญหาต่าง ๆ

ข. พ่อแม่และครูต้องเชื่อมั่นในความสามารถของเด็ก ด้วยการจัดประสบการณ์ที่ดีและเหมาะสมให้กับเด็ก ให้โอกาสเด็กได้ลงมือปฏิบัติ มีตัวแบบที่ดี ขณะที่เด็กลงมือกระทำ ต้องดูแลให้คำแนะนำที่ถูกต้อง

ค. ฝึกลักษณะนิสัยของเด็ก พ่อแม่และครูควรต้องฝึกลักษณะนิสัยเด็กในเรื่อง

- **ฝึกการใช้เหตุผล** เด็กในวัยนี้จะยึดตนเองเป็นใหญ่ สนุกสนานในการเล่น ไม่รู้วันเวลา เมื่อผู้ใหญ่บอกให้ทำสิ่งใดมักปฏิเสธ ผู้ใหญ่ควรเริ่มสอนการใช้เหตุผล ด้วยการหลอกล่อให้เด็กทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ลงนิสัยที่ชอบเอาแต่ใจตนเองให้เลือนหายไป

- **ฝึกลักษณะนิสัยอันเนื่องมาจากสรีระภายในร่างกายของเด็ก** เช่น ฝึกแบบแผนการกิน การนอน การขับถ่าย ผู้ใหญ่ควรฝึกลักษณะนิสัยเพื่อเสริมสร้างเด็กให้มีลักษณะนิสัยที่ดีในอนาคต เช่น ฝึกให้เด็กสามารถรับประทานอาหารได้ทุกชนิด ฝึกเด็กให้ล้างมือหลังจากเข้าส้วม ฝึกให้เด็กรดน้ำทุกครั้งหลังจากใช้ส้วมเสร็จแล้ว เป็นต้น

- **ฝึกการมีวินัย** วัยเด็กเล็กควรได้รับการอบรมสั่งสอนให้เด็กมีวินัยในตนเอง ฝึกให้เด็กมีระเบียบ เล่นและเก็บของเล่นให้เข้าที่ ทิ้งขยะให้เป็นที่ ห้ามถนนบนทางม้าลายและสะพานลอย ฯลฯ การที่เด็กมีวินัยจะทำให้เป็นความเคยชินในวัยต่อมาได้

เด็กทุกคนควรได้รับการฝึกให้มีวินัยตั้งแต่อายุยังน้อย วินัยมี 2 ลักษณะ คือ

1) **วินัยเชิงบวก** จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กมีการเจริญเติบโตทางด้านจิตใจ เช่น เด็กมีวินัยด้วยตนเอง สามารถควบคุมตนเองได้ ถ้าเด็กมีวินัยทางบวกจะทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติดีจากใจของตัวเอง และ

2) **วินัยเชิงลบ** เป็นวินัยที่เกิดจากการควบคุมของผู้ใหญ่หรือผู้มีอำนาจ ในบางครั้งเด็กอาจเกิดความรู้สึกเจ็บปวดเพราะถูกบังคับให้กระทำ วินัยทางลบไม่ช่วยให้เด็กมีวุฒิภาวะทางจิตใจ ซึ่งตรงกันข้ามกับวินัยทางบวกที่จะช่วยเสริมสร้างให้เด็กมีวุฒิภาวะทางจิตใจมากกว่า

วินัยเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อเด็ก เพราะวินัยจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะกระทำตามสังคม เมื่อเด็กทำตามสังคมจะทำให้สังคมยอมรับ ผลคือ เด็กจะมีความสุขและปรับตัวได้ดี มีความรู้สึกมั่นคง การฝึกสร้างวินัยในวัยเด็กควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

ก) ชี้แจงกฎเกณฑ์และระเบียบวินัยของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ ให้เข้าใจและให้เด็กปฏิบัติตามข้อบังคับนั้น

ข) ผู้ใหญ่ต้องมีการลงโทษ ถ้าเด็กฝ่าฝืนระเบียบวินัยด้วยความตั้งใจ และต้องให้รางวัล เมื่อเด็กทำดีหรือปฏิบัติตามระเบียบวินัย

ค) ผู้ใหญ่ต้องใช้เทคนิคในการอบรมระเบียบวินัยให้แก่เด็กด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย ถ้าไม่คงที่จะทำให้เด็กเกิดความสับสนในเด็กได้

ง) บรรยากาศภายในครอบครัว และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ จะทำให้เด็กมีระเบียบวินัยในตนเองต่างกัน

จ) ความต้องการในการมีวินัยของเด็กจะเปลี่ยนแปลงตามวัน เวลา สถานที่ และกิจกรรม ที่เด็กได้กระทำ รวมทั้งอายุ เพศ สภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของเด็กด้วย

4.2 ัยเด็กโตหรือวัยเด็กตอนปลาย

เมื่ออายุครบ 6 ปี เด็กต้องเข้าโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ในช่วงนี้พัฒนาการทางด้านสังคมนอกบ้านของเด็กจะเพิ่มขึ้นมาก มีเพื่อน มีครู มีโอกาสเข้าสังคมมากขึ้นตามลำดับ

เกณฑ์การทดสอบความพร้อมของเด็กที่จะเข้าโรงเรียน เด็กมีความพร้อมที่จะเข้าโรงเรียนหรือไม่นั้น จะใช้เกณฑ์วัดทางด้านร่างกาย ถ้าสังเกตแล้วเห็นว่าเด็กยังไม่พร้อม ก็ไม่ควรให้เด็กไปโรงเรียน เพราะจะทำให้เด็กขาดความสนใจในการเรียน ไม่มีความพยายามที่จะเรียน อาจจะเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในตนเองในอนาคตได้

วิลเลียม จี. ครุก (อ้างถึงใน ศรีนยา เจียจันทร์พงษ์, 2530 : 59-62) ได้กล่าวว่า เด็กมีความพร้อมที่จะไปโรงเรียนหรือไม่ จะพิจารณาได้จากการทดสอบเกี่ยวกับระบบประสาทง่าย ๆ จำนวน 6 ข้อ ตามแบบการทดสอบของนายแพทย์ อีริก เค็นฮอฟ ดังนี้

1) **สติและการทรงตัว** ถ้าให้เด็กยืนหลับตา เด็กจะสามารถยืนได้ตรงเป็นเวลา 15 วินาทีได้หรือไม่

2) **ความสัมผัสของประสาท** ตรวจสอบได้ดังนี้ 1) บอกให้เด็กยื่นแขนไปข้างหน้าให้ตรง 5 วินาที 2) พัก 2-3 วินาทีแล้วบอกให้ชูแขนขึ้นเหนือศีรษะ 5 วินาที 3) บอกให้ยื่นแขนตรงไปข้างหน้า แล้วบอกให้ชูแขนขึ้นเหนือศีรษะ ทำอย่างนี้ 4 ครั้ง

3) **ความสัมผัสที่ละเอียดอ่อน** บอกให้เด็กหลับตาและให้เอานิ้วก้อยแตะจมูก ว่าทำได้คล่องหรือไม่

4) **อวัยวะเกี่ยวกับการพูด** บอกให้เด็กอ้าปากและหุบได้อย่างนุ่มนวล 5 ครั้ง

5) **ตรวจการเคลื่อนไหวของตา** ให้เด็กนั่งลงและบอกให้มองตรงไปข้างหน้า แล้ว

ถือคินสอให้ห่างจากตาของเด็กประมาณ 10 นิ้ว เคลื่อนคินสอไปทางซ้าย แล้วย้ายมาทางขวา ยกขึ้นข้างบน แล้วเลื่อนลงข้างล่าง (ตรง ๆ) ท้ายสุดให้เลื่อนคินสอไปข้าง ๆ ยกขึ้นยกลง

ให้สังเกตว่า เด็กมองตามคินสอได้แค่ไหน

๑) เอาเหรียญ กุญแจ หรือกระดุมใส่ในมือขวาของผู้ทดสอบแล้วย้ายไปมือซ้าย ถามว่า "ขอมืออยู่ในมือไหน" ทำซ้ำหลายครั้ง แต่ก่อนอื่นต้องแน่ใจก่อนว่าเด็กรู้จักมือขวาและมือซ้าย

ผลจากการทดสอบ พบว่า 95 เปอร์เซ็นต์ของเด็กปกติ จำนวน 355 คน มีอายุระหว่าง 6-7½ ปี ผ่านการทดสอบได้เป็นอย่างดี และเด็กที่ไม่ผ่านการทดสอบ มักจะสอบตกเมื่ออยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ได้

การทดสอบความพร้อมของระบบประสาทวิธีอื่น สามารถทำได้ดังนี้

- 1) ให้กระโดดขาเดียว บอกให้เด็กกระโดดด้วยขาขวาแล้วเปลี่ยนเป็นขาซ้าย
- 2) ทดสอบโดยให้ยืนขาเดียว เด็กอายุ 6-7½ ปี จะสามารถยืนขาเดียวได้ 5 วินาที
- 3) กระโดด เด็กส่วนมากจะกระโดดได้เมื่ออายุ 7 ปี แต่ก็มีเด็กบางคนทำไม่ได้ แสดงว่าสมองทำงานไม่ปกติ

4) การทดสอบนิ้วและหัวแม่มือ ให้เด็กนั่งหันหน้าเข้าหาครู แล้วครูบอกว่า "เอามือวางบนเข่า หงายฝ่ามือขึ้น แล้วคุณนะ คุณว่า ครูเอานิ้วทุกนิ้วและนิ้วหัวแม่มือได้ ครูเอานิ้วก้อยและนิ้วหัวแม่มือก่อน แล้วนิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนาง" ครูทำให้ดูซ้ำ ๆ ก่อน และค่อยเร็วขึ้น แล้วบอกให้เด็กทำตาม

ถ้าเด็กสามารถทำข้อทดสอบข้อนี้ รวมทั้งข้อ 5 และ ข้อ 6 ได้ แสดงว่าเด็กมีวุฒิภาวะ และระบบประสาทของเด็กทำงานสัมพันธ์กันได้ดี

5) สลับเปลี่ยนการเคลื่อนไหวของมือ บอกให้เด็กเอามือวางบนเข่า โดยคว่ำมือลง แล้วบอกให้ตบเข่าด้วยฝ่ามือ สลับกับหลังมือ (ทำตัวอย่างให้ดู) ในครั้งแรก ให้ทำพร้อมกันทั้ง 2 มือ ต่อมาให้ทำทีละมือ เมื่อทำได้แล้ว บอกให้ทำเร็วขึ้นเรื่อย ๆ

6) เอานิ้วชี้และกับนิ้วหัวแม่มือ บอกให้เด็กเอาปลายนิ้วชี้และกับนิ้วหัวแม่มือ และบอกให้เด็กทำให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

การทดสอบในข้อนี้ ให้สังเกตความสัมพันธ์ของการเคลื่อนไหวของมือ แขน ปาก และแม้กระทั่งเท้าด้วย ถ้าเด็กตั้งใจมากน่าจะลื่นไหลลื่นก็ได้

เด็กอายุ 5-6 ปี อาจทำได้ช้ามาก ส่วน เด็กอายุ 7-10 ปี อาจทำข้อทดสอบนี้ได้เร็วขึ้นเรื่อย ๆ

7) ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา บอกให้เด็กลากเส้นผ่ากลางถนนที่โค้ง โดยไม่ให้เส้นที่ลากนั้นแตะเส้นขอบถนนทั้ง 2 ข้าง (เด็กอายุ 6-7¹/₂ ปี จะทำได้)

8) ทดสอบเกี่ยวกับ ช้าย-ขวา บอกให้เด็กเอามือขวาและหูซ้าย แล้วหยุด 2-3 วินาที และบอกให้เอามือซ้ายวางบนเข่าขวา ต่อไปให้เด็กเอามือซ้ายและหูซ้าย

แล้วบอกให้ชี้มือซ้าย เท้าขวา หูซ้าย หรือตาขวาของเด็ก และถามต่อไปเรื่อย ๆ

ถ้าเด็กบอกผิดหรือรีรอ แสดงว่าเด็กมีความยากลำบากในการแยกซ้าย-ขวาออกจากกัน

9) เด็กเขียนหนังสือ เมื่อเด็กไปโรงเรียนเป็นเวลา 1 ปี หรือปีกว่า ๆ และได้รับการสอนให้เขียนแล้ว ถ้าลักษณะการเขียนของเด็กเขียนด้วยความยากลำบาก เขียนประโยคง่าย ๆ ได้ อย่างเชื่องช้า และเขียนด้วยความไม่แน่ใจ แสดงว่าเด็กจะมีโอกาสที่เรียนได้ไม่ดี

10) ให้เขียนรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ถ้าเด็กอายุ 7 ปีไปแล้ว ควรจะเขียนรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดได้ คือ สามารถลากเส้นนอน และตั้งได้

11) การทดสอบทางภาษา ถ้าให้เด็กพูดประโยคซ้ำกับประโยคที่ผู้ใหญ่พูดไม่ได้ แสดงว่าเด็กเจริญวัยช้า และมีความสามารถในการเรียนไม่ดี

ดังนั้น ในเรื่องการทดสอบความพร้อมของเด็กจึงมีลักษณะที่น่าสนใจหลายประการ คือ

- เด็กมีวุฒิภาวะไม่พร้อมกัน
- เด็กชายจะมีวุฒิภาวะช้ากว่าเด็กหญิงในวัยเดียวกันทำให้เด็กชายไม่พร้อมไปโรงเรียน
- เด็กชายจะมีประสาทสัมผัสไม่ดีเท่ากับเด็กหญิง
- เด็กชายไม่มีสมาธิในการเรียน การอ่านและการเขียนจะทำไม่ได้ดีเท่ากับเด็กหญิง

ตัวอย่างแบบสอบถามความพร้อมที่จะไปโรงเรียนของเด็กวัย 6 ขวบ

โดยบิดามารดาเป็นผู้พิจารณา

เรื่องทั่ว ๆ ไป	ใช่	ไม่ใช่
1. เป็นเด็กหญิง		
2. ไม่ยอมจากมารดา		
3. เล่นกับเด็กคนอื่นได้ดี		
4. รู้จักรับผิดชอบในจำนวนเงินเล็กน้อยที่ได้รับ		
5. เข้าโรงเรียนอนุบาลมาแล้ว		
6. สามารถข้ามถนนตามลำพังได้		
7. มีความอยากไปโรงเรียน		
8. เมื่อโรงเรียนเปิด เด็กจะมีอายุ 6 ขวบกับ 3 เดือน		

เกี่ยวกับสุขภาพ	ใช่	ไม่ใช่
1. พุดได้ชัดและไม่ติดตะกุกตะกัก 2. มีโรคร้ายแรง และเรื้อรัง 3. สบายดีเกือบตลอดเวลา 4. มีความบกพร่องทางด้านอารมณ์และร่างกายอย่างรุนแรง 5. บ่นว่าปวดศีรษะ ปวดท้อง หรือปวดขาบ่อย ๆ 6. เด็กมีประสาทที่ไม่สงบ 7. บ่นว่าเหนื่อยตลอดเวลา		
เกี่ยวกับความสนใจ	ใช่	ไม่ใช่
1. ชอบวาดภาพและระบายสี 2. ชอบดูหนังสือ 3. ชอบเล่นเกม 4. ชอบเด็กอื่น ๆ		
เกี่ยวกับความสามารถ	ใช่	ไม่ใช่
1. เขียนชื่อได้ หรือเขียนคำง่าย ๆ ได้ 1-2 คำ 2. สามารถเขียนรูปสี่เหลี่ยมได้ 3. สามารถเขียนรูปสามเหลี่ยมได้ 4. สามารถพูดเลขซ้ำ 4 ตัวได้ 5. สามารถพูดเลขซ้ำ 5 ตัวได้ 6. สามารถพูดซ้ำประโยคต่อไปนี้ได้โดยไม่ย่อ "คอยเล่นตุ๊กตากับพี่สาวสนุกมาก"		
7. สามารถเขียนรูปคนโดยมีส่วนประกอบ 12 อย่าง คือ ศีรษะ ตา จมูก ปาก หู คม แขน ขา นิ้วมือ คอ เสื้อ ลำตัว ลักษณะการเขียนนั้น ประกอบด้วย - จะมีส่วนหัวมากกว่าส่วนกว้าง - เขียนปาก จมูก ตาได้อย่างเป็นรูปร่างใกล้เคียงของจริง - เขียนไหล่ได้ - มีนิ้วมือครบทั้ง 5 นิ้ว		

เกณฑ์พิจารณาคำตอบ ถ้าได้รับคำตอบว่า ไม่ใช่ 5-6 ข้อ เด็กควรต้องได้รับการตรวจสอบอย่างระมัดระวังก่อนจะส่งเข้าโรงเรียน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

จงเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ไดใจความสมบูรณ์

1. โรงเรียนอนุบาลที่ดีควรมีลักษณะคือ.....
.....
2. บุคคลที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีคุณลักษณะทางด้านสังคมดีมาน้อยเพียงใดนั้น จะต้องมาจากบุคคลในครอบครัว คือ.....
3. พ่อแม่จะส่งเสริมลูกในวัยเด็กเล็กให้มีพัฒนาการทางด้านสังคมที่ดีต่อไปได้อย่างไรบ้าง (ตอบเพียง 3 ข้อ)
3.1.....
3.2.....
3.3.....
4. แนวทางการสอนเด็กในวัยเด็กเล็ก สามารถกระทำได้ดังนี้
4.1.....
4.2.....
4.3.....
5. วินัยมี 2 ลักษณะ คือ
5.1.....
5.2.....
6. วินัยทาง.....เป็นวินัยที่ช่วยทำให้เด็กมีวุฒิภาวะได้ดี
7. ข้อควรคำนึงถึงเรื่องการสร้างวินัยในวัยเด็ก คือ
7.1.....
7.2.....
7.3.....
7.4.....
7.5.....
8. เกณฑ์การพิจารณาว่าเด็กจะมีความพร้อมที่จะเข้าสู่โรงเรียนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับ.....
.....เป็นจุดเริ่มต้น

บทสรุป

1. ในระยะแรกคลอด เด็กจะไม่มีพัฒนาการทางด้านสังคม จนกระทั่งเด็กอายุ 3 เดือนไปแล้วจะสามารถยิ้ม แยกแยะคนแปลกหน้า เลียนแบบท่าทางผู้ใหญ่ และได้ตอบทางสังคมกับผู้อื่น ได้ดีมากขึ้นตามลำดับ

2. วัยเข้าโรงเรียนอนุบาล เด็กจะยึดตนเองเป็นใหญ่ ให้ความสนใจในตนเอง ไม่รู้จักการให้และการรับ ไม่รู้จักการประนีประนอมหรือออมชอม กลุ่มของเด็กจะไม่ใหญ่ จนกระทั่งเด็กเกิดการเรียนรู้ว่า เล่นกับเด็กด้วยกันมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินมากกว่าเล่นกับผู้ใหญ่ นั่นแสดงว่าพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กได้ปรากฏขึ้นแล้ว

3. วัยเด็กตอนปลาย เด็กเริ่มเข้าสู่โรงเรียนเพื่อศึกษาหาความรู้ ทำให้เด็กต้องเรียนรู้บทบาทการเป็นสมาชิกในกลุ่ม รู้จักควบคุมอารมณ์ รู้กฎระเบียบและการอยู่ร่วมกัน

4. ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านสังคม ประกอบด้วย ลักษณะครอบครัว สิ่งแวดล้อมของชุมชน โรงเรียน และกลุ่มเพื่อน เด็กที่ปรับตัวได้ดีจะเป็นเด็กที่มีความสุขและได้รับการวางรากฐานเบื้องต้นเพื่อการพัฒนาทางด้านสังคมด้านอื่น ๆ ต่อไป

5. วิธีการเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านสังคมในวัยเด็ก สามารถทำได้โดยการทำกิจกรรม ดังนี้ 1)กิจกรรมการเล่น 2)กิจกรรมการร้องเพลง 3)กิจกรรมในวงกลม 4)กิจกรรมอื่น ๆ เช่น การอ่าน คู่มือยนต์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ ฝึกกลางแจ้ง

6. กิจกรรมการเล่นของเด็กมีหลายลักษณะ คือ 1)การเล่นตามมุม หมายถึง มุมบ้าน มุมร้านค้า มุมวัด มุมหนังสือ 2)การเล่นกลางแจ้ง หมายถึง การเล่นน้ำ เล่นกระบะทราย เล่นเครื่องเล่น สวนสนุก 3)การเล่นโดยใช้เกมการศึกษาและใช้เครื่องเล่นสัมผัส 4)การเล่นบทบาทสมมติ 5)การเล่นสร้างสรรค์ 6)การเล่นเกม กีฬา และการออกกำลังกาย

7. การร้องเพลงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยให้เด็กได้รับความสนุกสนานรื่นเริง เพราะการร้องเพลงเป็นการฝึกให้เด็กรู้จักการแสดงออกที่ถูกต้องและเหมาะสม ช่วยพัฒนาเด็กทั้งทางด้านสังคม อารมณ์และจิตใจ รวมทั้งสติปัญญาด้วย

8. กิจกรรมในวงกลม คือ กิจกรรมที่เด็กส่วนใหญ่เข้ามาอยู่ร่วมกันเพื่อทำกิจกรรมเดียวกัน กิจกรรมนั้น หมายถึง 1)การเล่าและฟังนิทาน 2)กิจกรรมที่ต้องมีการเคลื่อนไหวอวัยวะของร่างกาย

9. กิจกรรมอื่น ๆ เช่น การอ่าน คู่มือยนต์ ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ เป็นกิจกรรมที่เด็กชอบทำ จึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องรู้จักเลือกสรรหนังสือที่ดี รายการภาพยนตร์ที่

เหมาะสมกับวัยของเด็ก ขณะที่เด็กดูรายการโทรทัศน์อยู่นั้น ผู้ปกครองควรต้องอยู่ด้วย

10. พัฒนาการทางด้านสังคมตามแนวความคิดของแอคเลอร์ ประกอบด้วย 1)ลักษณะการเข้าร่วมสังคมจะเกิดขึ้นภายใน 5 ปีแรกของชีวิต เป็นช่วงที่เด็กต้องได้รับการเรียนรู้ที่เป็นรากฐานสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม 2)การมีปมด้อย ทั้งทางด้านร่างกาย และทางด้านสังคม 3)วิถีชีวิตในสังคมของแต่ละบุคคล ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากแรงขับภายในร่างกายของตนเองและอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายนอก และ 4)เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายในชีวิต

11. พัฒนาการทางด้านสังคมตามแนวความคิดของเบนคูว์ เกิดจากการใช้สติปัญญาเพื่อการสังเกต หรือการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น โดยมีกระบวนการดังนี้ 1)มีความตั้งใจและสนใจในพฤติกรรมที่พบเห็น 2)กระบวนการจดจำในสิ่งที่ได้พบเห็น 3)มีการเคลื่อนไหวอวัยวะของร่างกายทำให้เกิดพฤติกรรม และ 4)มีกระบวนการเสริมแรงและมีแรงจูงใจ

12. การวางพื้นฐานเด็กสำหรับการเข้าสู่โรงเรียนอนุบาลนั้น ควรมีหลักคือ บิดามารคาคือต้องเป็นผู้เตรียมความพร้อมเบื้องต้น ก่อนที่เด็กจะเข้าสู่โรงเรียน และเมื่อเด็กเล็กได้เข้าสู่โรงเรียนอนุบาลแล้ว ควรจะให้เด็กเข้าเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านสังคม อารมณ์และจิตใจ ไม่ควรเน้นเรื่องเนื้อหาวิชาการเพียงด้านเดียว

13. การวางพื้นฐานสำหรับเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนระดับประถมนั้น ควรต้องเป็นการเข้าเรียนหนังสือในโรงเรียนอย่างแท้จริง เด็กจึงต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม เพื่อได้รับการพัฒนาทางด้านสติปัญญา หรือการเรียนรู้ทางด้านวิชาการต่อไป

การประเมินผลท้ายบท

จงเลือกข้อความที่คิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

- ข้อใดเป็นวัยที่เด็กจะเริ่มยิ้มกับสิ่งทำให้เกิดความพอใจ
 - วัยแรกเกิด
 - วัย 2 ปี
 - วัย 5 เดือน
 - วัยเด็กตอนปลาย
- ข้อใดคือประโยชน์ของการเล่นเพื่อนสมมติ
 - ปรับตัวได้ดี
 - ควบคุมอารมณ์ได้ดี
 - ความตึงเครียดเพิ่มขึ้น
 - ทำให้มีเพื่อนมากขึ้น

